

AUTYZM

1. Autyzm – definicja, przyczyny, ogólna charakterystyka.
2. System wsparcia dla osób z autyzmem.
3. Zamiast zakończenia.
4. Dowiedz się więcej o autyzmie. Przykładowa literatura poszerzająca wiedzę o autyzmie.
5. Lista książek napisanych przez osoby z autyzmem.

AUTYZM – DEFINICJA, PRZYCZYNY, OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA.

Autyzm to zaburzenie warunkujące inny sposób postrzegania świata, myślenia, komunikowania się. U każdej osoby objawia się trochę inaczej, **dwie osoby z taką samą diagnozą mogą mieć bardzo różne zachowania i możliwości.**

Zaburzenia autystyczne mają bardzo zróżnicowany charakter, nie tworzą jednolitego obrazu co do symptomatologii i głębokości zaburzeń. Z uwagi na to w literaturze światowej używa się określenia **spektrum zaburzeń autystycznych ASD (Autism Spectrum Disorder)**, a w Międzynarodowej Klasyfikacji Zaburzeń Psychiczych i Zaburzeń Zachowania ICD-10 znajdujemy określenie: **całościowe zaburzenia rozwojowe.**

Przyczyny autyzmu nie są jeszcze dostatecznie znane. Uznaje się, że objawy tego zaburzenia spowodowane są nieprawidłowym rozwojem funkcjonowania mózgu we wczesnym dzieciństwie. Mogą mieć na to wpływ m.in. czynniki genetyczne, infekcyjne, nieprawidłowości w przemianach metabolicznych, zaburzenia okresu ciąży i porodu.

Pierwsze symptomy autyzmu pojawiają się bardzo wcześnie, często już u kilkunastomiesięcznych niemowląt, widoczne są przed ukończeniem przez dziecko 3 roku życia. Choć autyzm można zdiagnozować już u bardzo małych dzieci, to często diagnozuje się go również u nastolatków, a nawet u osób dorosłych.

Autyzm, jako całościowe zaburzenie rozwoju dziecka, charakteryzuje się utrzymującymi się, poważnymi trudnościami w inicjowaniu i utrzymywaniu relacji i komunikacji społecznej oraz ograniczonymi, powtarzalnymi i nieelastycznymi wzorcami zachowań i zainteresowań.

Autyzm ma wpływ na wszystkie obszary funkcjonowania dziecka. Powoduje zaburzenia relacji społecznych i kontaktu, trudności z podporządkowaniem się regułom społecznym, wynikające z braku ich zrozumienia. Osoby z autyzmem będą miały problemy z nawiązaniem kontaktów z innymi ludźmi (nie oznacza to jednak, że wolą być samotne).

Część dzieci autystycznych jest niemówiąca, nie komunikuje się gestem, ma trudności ze wskazywaniem, naśladowaniem, spełnianiem poleceń. Aby im pomóc w tym zakresie wykorzystuje się komunikację wspomagającą i alternatywną (AAC), opierającą się na gestach, obrazach, symbolach (np. korzysta się z takich metod, jak: MAKATON, PECS, GPS).

Jeśli dzieci z autyzmem mówią – często posługują się wypowiedziami w postaci echolalii (np. powtórzenia pojedynczych słów, zwrotów, cytatów z bajek, reklam itp.). Nie potrafią one tworzyć dłuższych rozbudowanych wypowiedzi, mają trudności z inicjowaniem i podtrzymywaniem konwersacji. Cechuje je brak lub ograniczenie rozumienia pojęć abstrakcyjnych. Te osoby, które świetnie posługują się mową, wysławiają się w sposób, który czasem może wydawać się usztywniony, albo nieadekwatny do sytuacji. Często w autyzmie występuje przywiązanie do jednego wzorca lub rutyny w myśleniu i zachowaniu, zainteresowanie wąską dziedziną wiedzy, fiksacja na czymś (np. dziecko interesuje wszystko, co jest związane z tematyką wind, pociągów, straży pożarnej, militariów, co dotyczy świata zwierząt – np. kotów, itp.).

Dodatkowo u osób z autyzmem można zaobserwować zaburzenia zachowania – liczne stereotypie i rytuały, koncentrowanie się na niefunkcjonalnych właściwościach przedmiotów (nieistotnych dla innych osób). Mogą pojawić się także zachowania agresywne i autoagresywne. Autyzm bardzo często łączy się z nietypowym odbieraniem świata za pomocą zmysłów. Osoby z autyzmem mogą odczuwać swoje ciało, jakby nie miały nad nim pełnej kontroli. Może u nich wystąpić zarówno nadwrażliwość sensoryczna, jak i zbyt małe odczuwanie przez zmysły, co też będzie zaburzało prawidłowe funkcjonowanie. Dziecko nie nawiązuje kontaktu wzrokowego z innymi osobami lub jest to kontakt bardzo krótkotrwały i ulotny. Rodzic często mówi, że jego syn/córka patrzy na niego tak, jakby go nie widziało, jakby był przezroczysty. A część dorosłych osób z autyzmem mówi o tym, że kiedy patrzą drugiej osobie w oczy, to jest to dla nich przykre doświadczenie dyskomfortu lub nawet bólu.

Niektóre osoby z autyzmem przebywając w zatłoczonym pomieszczeniu pełnym głośnych dźwięków opisują uczucie paniki, przeładowania bodźcami.

Często trudno jest zbadać poziom inteligencji osoby z autyzmem standardowymi testami, uniemożliwiają to zaburzenia związane z uwagą, spostrzeganiem i odbiorem nowych sytuacji.

Z autyzmem może współwystępować niepełnosprawność intelektualna. Często współwystępuje z nim ADHD (30-80% według różnych danych), zaburzenia lękowe (40%), padaczka (20%).

Statystyki dotyczące spektrum autyzmu wskazują, że autyzm diagnozowany jest **u chłopców około 4 razy częściej**.

Autyzm jest znacznie częstszy niż myślimy. Jeszcze w latach 90-tych ubiegłego wieku uważano autyzm za stosunkowo rzadkie zaburzenie rozwoju dziecka, występujące u 4 dzieci na 10000. Aktualnie **autyzm diagnozowany jest coraz częściej**, np. dane ze Stanów Zjednoczonych wskazują, że to zaburzenie dotyczy 1 na 68 dzieci.

SYSTEM WSPARCIA DLA OSÓB Z AUTYZMEM.

Zwykle autyzm diagnozowany jest w dzieciństwie. Dużą wagę przykładają się do wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, czyli terapii dla dzieci trwającej od zauważenia niepokojących symptomów do 7 lat. Od zdiagnozowania autyzmu dziecko obejmowane jest działaniami, które pomagają mu uczyć się. Rodzice, po konsultacjach z różnymi specjalistami (w tym z psychiatrą, neurologiem, psychologiem, pedagogiem, neurologopedą, rehabilitantem), wybierają metody wspierania rozwoju. Mimo tego, że wciąż nie wiemy wszystkiego o autyzmie, ale wiele z metod terapii daje dobre efekty. Działania terapeutyczne - jeśli są odpowiednio dopasowane do dziecka - pozwalają mu robić postępy, umożliwiają lepsze orientowanie się w otaczającym świecie. Jeśli dziecko nie zostanie objęte specjalistyczną pomocą/terapią może to prowadzić do bardzo głębokich zaburzeń funkcjonowania, zwłaszcza w późniejszym wieku.

Konieczne jest także dbanie o ogólny stan zdrowia osób z autyzmem.

WAŻNE!

Sukcesywnie polepsza się system wsparcia rodzin z dziećmi z autyzmem, zasób wiedzy o autyzmie oraz świadomość bardzo ważnej roli wczesnego wykrywania autyzmu i wczesnej interwencji terapeutycznej.

W poradniach psychologiczno-pedagogicznych badane są dzieci już kilkumiesięczne i kolejno na każdym etapie edukacyjnym.

ZAMIAST ZAKOŃCZENIA.

Pamiętajmy:

Osoby z autyzmem inaczej widzą świat, inaczej myślą i działają. Ciekawie pisze o tym w swojej książce m.in. Axel Brauns, człowiek, u którego zdiagnozowano zespół Aspergera, czyli lżejszą postać autyzmu:

„Niektórzy ludzie z autyzmem wiodą życie w ciszy, zamknięci w sobie, inni szaleją, bo rzeczywistość ich przytłacza. Niektórzy z nich nigdy nie nauczą się poprawnie dziękować. Są jednak tacy, którym ten zwrot tak lekko przechodzi przez usta, że sprawiają wrażenie, jakby rozumieli, co im się właśnie wymknęło. Niektórzy ludzie z autyzmem chętnie się śmieją i dużo gadają, inni są raczej rzeczowi i mało mówni. Niektórzy ludzie z autyzmem rozpaczają z powodu przygnębiających myśli, inni zasiedlają słoneczną stronę życia. Życie w autyzmie jest kiepskim przygotowaniem do życia w świecie bez autyzmu. Uprzejmość zastawiła wiele pułapek, w które można wpaść. Ludzie z autyzmem żadnej nie ominą; są w tym mistrzami.” (Brauns Axel, *Barwne cienie i nietoperze. Życie w autystycznym świecie*).

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ O AUTYZMIE.

PRZYKŁADOWA LITERATURA POSZERZAJĄCA WIEDZĘ O AUTYZMIE.

- Attwood T., *Zespół Aspergera*. Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2006.
- Danielewicz D., Pisula E. (red.), *Terapia i edukacja osób z autyzmem. Wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2003.
- Delacato Carl H., *Dziwne, niepojęte. Autystyczne dziecko*. Fundacja SYNAPSIS, Warszawa 1995.
- Gałka U., Pęczkowska E., *Dziecko z autyzmem w szkole i przedszkolu*. Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Warszawa 2009.
- Grandin T., *Myślenie obrazami oraz inne relacje z życia z autyzmem*. Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna we współpracy z Fundacją SYNAPSIS, Warszawa 2006.
- Gray C., *Nowe historyjki społeczne. Ponad 150 historyjek, które uczą umiejętności społecznych dzieci z autyzmem, zespołem Aspergera i ich rówieśników*. Wydawnictwo Harmonia Universalis, Gdańsk 2015.
- Gray C., White A. L., *Historyjki społeczne. Ja i mój świat. Elementarz umiejętności społecznych dla małych dzieci*. Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna we współpracy z Fundacją SYNAPSIS, Warszawa 2011.
- Jackson L., *Świry, dziwadła i Zespół Aspergera*. Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna we współpracy z Fundacją SYNAPSIS, Warszawa 2005.
- Moor J., *Śmiech, zabawa i nauka z dziećmi o profilu autystycznym*. Wydawnictwo Cyklady, Warszawa 2006.
- Nothbom E., *10 rzeczy, o których chciałoby ci powiedzieć dziecko z autyzmem*. Świat Książki, Warszawa 2009.
- Pisula E., *Autyzm. Przyczyny, symptomy, terapia*. Wydawnictwo HARMONIA, Gdańsk 2016.
- Sabik M., Szczypczyk A., *Zabawy dla dzieci z autyzmem*. Wydawnictwo HARMONIA, Gdańsk 2014.
- Schopler E., Reichler R. J., Lansing M., *Techniki nauczania dla rodziców i profesjonalistów*. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym, Gdańsk 1995.

- Świącicka J., *Uczeń z zespołem Aspergera. Praktyczne wskazówki dla nauczyciela*, Oficyna Wydawnicza *Impuls*, Kraków 2012.
- Waclaw W., Aldenrud U., Ilsted S., *Dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera. Praktyczne doświadczenia z codziennej pracy*. Wydawnictwo Naukowe *Śląsk*, Katowice 2000.
- Winter M., *Zespół Aspergera. Co nauczyciel wiedzieć powinien. Poradnik nauczyciela, wychowawcy, pedagoga*. Wydawnictwo *Fraszka Edukacyjna*, Warszawa 2011.

LISTA KSIĄŻEK NAPISANYCH PRZEZ OSOBY Z AUTYZMEM.

- Naoki Higashida, *Dlaczego podskakuję*.
- Axel Brauns, *Barwne cienie i nietoperze. Życie w autystycznym świecie*.
- Temple Grandin, *Byłam dzieckiem autystycznym*.
- Luke Jackson, *Świry, dziwadła i zespół Aspergera*.
- Donna Williams, *Nikt nigdzie*.
- Peter Schmidt, *Kaktus na walentynki czyli miłość Aspergerowca*
- Peter Schmidt, *Chłopiec z Saturna. Jak dziecko autystyczne widzi świat*.
- Gunilla Gerland, *Prawdziwy człowiek. Osobista opowieść o dorastaniu i edukacji w autyzmie*.
- Dietmar Zoller, *Gdybym mógł z wami rozmawiać: autystyczny chłopiec szuka porozumienia*.

Podczas przygotowywania powyższego tekstu korzystałam m.in. z informacji zawartych w książce Ewy Pisuli „Autyzm. Przyczyny, symptomy, terapia” oraz materiałów zamieszczonych na stronie internetowej Fundacji SYNAPSIS.

OPRACOWANIE: Maria Głowiak, psycholog Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 w Rzeszowie.